

Pražské jaro

Období šedesátých let v Československu bývá označováno jako období „tání“. Pro toto období je charakteristická snaha o provedení reforem jak v ekonomické, tak i v politické oblasti. Konflikt mezi zastánci režimu v čele s Antonínem Novotným a příznivci reforem ve stranickém vedení vyvrcholil na konci roku 1967 odvoláním Novotného z funkce nejvyššího stranického představitele – prvního tajemníka ÚV KSČ. Na tomto místě ho nahradil reformista **Alexandr Dubček**. Po odstoupení Novotného z úřadu prezidenta 22. března 1968 se novým prezidentem republiky stal **armádní generál Ludvík Svoboda**.

V průběhu následujících měsíců došlo v Československu k prudkému společenskému pohybu. Faktické **zrušení cenzury** rozproudilo otevřenou kritiku politických i ekonomických poměrů, umožnilo vést veřejnou debatu o celé řadě dosud zapovězených témat. Svoji činnost se chystala obnovit sociálně demokratická strana, a nakrátko jí dokonce obnovily některé společenské organizace například Junák nebo Sokol. Vznikaly také nové nezávislé organizace např. KAN (Klub angažovaných nestraníků) nebo K231.

Reformisté uvnitř KSČ využili nastalou situaci a připravili **tzv. Akční program**, který ÚV KSČ schválilo v dubnu 1968. Program kritizující centralismus a byrokratismus představoval snahu o reformování stávajícího systému na „**socialismus s lidskou tvář**“ a také vyřešení česko-slovenské vzájemnosti. V červnu 1968 byl schválen **program federalizace Československa**.

V obavách před možnými důsledky zdůrazňovali straničtí reformisté, že základní stavební kameny socialistického systému nesmějí být žádným způsobem zpochybněny. Otevřená kritika společenských poměrů však začala překračovat mez. K tomu přispívaly od května 1968 stále tvrdší reakce sovětského vedení, které otevřeně hovořilo o ohrožení Československa kontrarevolucí a uvažovalo o vojenské intervenci. Pokusy stranického vedení zbrzdit reformní radikalismus byly odmítány širšími orgány strany, členskou základnou KSČ, médií i veřejností.

Po řadě jednání se představitelé zemí Varšavské smlouvy rozhodli pro zastavení reformního procesu v Československu a **21. srpna 1968** došlo k jeho vojenské okupaci. Vedení KSČ ji veřejným prohlášením ostře odsoudilo, stejně tak vláda, parlament, mimořádný – **XIV. sjezd KSČ** v Praze-Vysočanech i ministr zahraničí v Radě bezpečnosti OSN. Sovětům se nepodařilo předat moc do rukou prosovětské, protireformní skupině komunistů. Ve společnosti se zvedla vlna všeobecného odporu proti okupaci a na podporu reformního hnutí. Na následných jednáních v Moskvě proto Sověti museli akceptovat politický kompromis: československá strana odsouhlasila okupaci výměnou za setrvání

stávajícího vedení KSČ ve funkcích. V souladu s tzv. **Moskevským protokolem** vedení KSČ postupně odvolalo většinu reforem, zajišťujících občanská práva a svobody, parlament zrušil liberalizační zákony, byla obnovena cenzura, a zahájeny čistky ve stranickém vedení.

Jediným trvalejším výdobytkem reformního hnutí se stalo přijetí zákona o československé federaci 27. 10. 1968.